

Aino Kallas kuului maailmalle

- Silja Vuorikurun tuore teos on ensimmäinen kirjailija Aino Kallaksesta kirjoitettu elämäkerta.
- Kallas oli sekä Suomen että Viron kirjailija, mutta koki vierautta molemmissa.
- Kantahämäläisittäin kiinnostavia ovat nuoruuden kesänviettopaikka ja rakkaus runoilija Eino Leinoon.

Marika Riikonen
Hämeenlinna

Vahva, itsekeskeinen taiteilija vai herkkä, yhteiskunnallisista epäkohdista tietoinen, lämmin nainen?

Kirjailija **Aino Kallaksen** (1878–1956) on liitetty ennen kaikkea edellinen mielikuva, mutta **Silja Vuorikurun** tuore elämäkerta *Aino Kallas. Maailman sydämessä* näyttää kirjailijasta monipuolisemman kuvan.

Vuorikurun teos on, hämmästyttävää kyllä, ensimmäinen elämäkertateos Aino Kallaksesta. Tehtävän otti jo 1940-luvulla hoi- taakseen **Elsa Enäjärvi-Haavio**, mutta työ ei edennyt aineiston- keruuta pidemmälle kirjailijan sairastuttua aggressiiviseen syöpään.

Sittemmin elämäkerturiksi ryhtyi kirjallisuudentutkija **Kai Laitinen**, mutta vuonna 1973 ilmestynyt teos keskittyi perinteistä kirjailijaelämäkertaa enemmän Kallaksen tuotantoon. Kallaksen julkaistut päiväkirjat olivat olleet menestys, ja 1960-luvulla myös katsottiin karsaasti biografisia lähestymistapoja.

AINO KALLAS oli kahden maan kirjailija – eikä silti kokenut kuuluvansa kumpaankaan. Krohnin kulttuuriperheeseen syntynyt Aino muutti kaksikymppisenä virolaisen aviomiehensä **Oskar Kallaksen** mukana Tarttoon.

Jo 19-vuotiaana – siihen asti nuorimpana suomalaisena naiskirjailijana – uransa Suomessa aloittanut Kallas kypsyi uransa aikana etenkin virolaisten ihmisten ja aiheiden kuvaajaksi.

Kallaksen kuuluisimmat teokset *Sudenmorsian* (1928) ja *Reigin pappi* (1926) ovat vain jäävuoren huippu. Novellikokoelmia, romaaneja, näytelmiä, runokokoelmia ja matkakertomuskokoelmia on yhteensä 50, ja Vuorikuru käy niiden kirjoitusprosessit seikkaperäisesti läpi.

Mukana julkaisumäärässä ovat myös Kallaksen päiväkirjat, jotka kirjailija itse toimitti julkaisukuntoon. Kaikkia päiväkirjoja ei ole julkaistu, sillä osa katosi lopullisesti toisen maailmansodan vuosina.

– Kallaksen tuotanto ulottuu 1890-luvulta 1950-luvulle. Hän todella kirjoitti koko elämänsä. Unohdettuja teoksia on paljon, kuten Titanic-aiheisten novellien kokoelma *Seitsemän*, Vuorikuru kertoo.

VIROSSA ja Suomessa tunnetaan aivan erilainen kirjailija. Tämä häkellytti Vuorikurua, kun hän tu-

Aino Kallas vietti etenkin nuorena tyttönä kesiään Lopen Syrjässä. Talo on yhä olemassa. Kuva on vuodelta 2016. KUVA: Lopen Syrjä -seuran arkisto

Silja Vuorikuru löysi kadonneeksi luullun näytelmän. Tutkimusurakka on siis moninkertainen kulttuuriteko.

tustui molempien maiden Kallas-arkistoihin. Elämäkerta on Vuorikurulta jo kolmas Kallas-tutkimus.

– Kahdessa maassa hänestä on täysin erilaiset kirjailijakuvat. Virossa ja Suomessa huomioitiin eri teoksia. Esimerkiksi **Lydia Koidula** -elämäkerta *Tähdenlento* (1915) on Virossa edelleen noteerattu ja arvostettu, kun taas Suomessa sitä tuskin muistetaan. Kallas kipui kahden maan välissä, sillä hän tunsi molemmat – mutta kumpikin oli hanakka pitämään häntä tarpeen tullen ulkomaalaisena, joka ei joko ymmärtänyt maata ja sen kansaa tai ei ansainnut sen apurahoja.

Kallas viihtyi parhaiten kaupungin humussa, ja miehensä lähettiläsvuosina Lontoossa hän vihdoin tunsi olevansa ”maailman sydämessä” ja ensi kertaa kotona. Kallas oli etenkin nuorena aktiivinen kirjallisuusjärjestöissä, kuten virolaisessa Noor-Eestissä. Hän

oli myös mukana perustamassa Suomen PENiä, kansainvälisen kirjailijoiden sananvapauseräjäjärjestön Suomen-osastoa.

Kallas järjesti Lontoon-vuosi- naankin ahkerasti Viroa ja omaa kirjailijantyötään käsittelevien kulttuuri-iltojen kiertueita. Samalla hän teki tuotantoaan tunnetuksi englantia puhuvissa mais- sa. Kallaksen teoksia käännettiin englanniksi lopulta ennätyselli- sen useita.

SILJA VUORIKURU ymmärsi jo Kallas-tutkimuksiaan aloittaessaan, ettei kirjailijaa voi tutkia tuntematta sekä Suomea että Viroa. Kallas-tutkimus on vienyt Vuorikurun muun muassa Tarttoon, Lontooseen Kallasten lähettilä- asuntoon – joka on nykyisin Omanin lähetystön hallussa – ja Kallaksen hiljaiseen kirjoitusparatiisiin Kassarin saarelle.

– Kallaksen elämäkertaa ei olisi voinut tehdä osaamatta viron

kieltä ja tuntematta virolaista kirjallisuutta. Asiat ovat johtaneet toisiin, Vuorikuru nauraa.

Hän kävi Kallas-väitöskirjaa ja elämäkertaa varten läpi Kallaksen runsaat leikekirjat ja arkistojen aarteet. Urakka on moninkertainen kulttuuriteko, sillä hän löysi jo väitöskirjaansa tehdessään Tartosta Kallaksen näytelmän *Bathseba*. *Runonäytelmä 5 näytöksessä*, jonka otaksuttiin kadonneen. Kirjailija itsekin oli muistellut niin.

KIRJAILIJAN ELÄMÄÄ ja tuotantoa määrittivät lapsuuden tragediat, kuten isän **Julius Krohnin** hukumakuolema, kun Aino oli vasta kymmenvuotias. Isän kuoltua myytiin Aion syntymäkotia, Viipurin maalaiskunnassa sijainnut suvun kesäpaikka Kiiskilä.

– Isän menetyksellä oli hänen tuotantoonsa suurempi vaikutus kuin aiemmin ymmärsinkään, Vuorikuru sanoo.

Kallaksen teoksissa meri on suuressa roolissa, myös kuolemien näyttämönä. Hän myös käy tuotannossaan läpi lapsuuteensa liittyviä teemoja. *Katinka Rabe* -romaani mukailee Kallaksen omaa lapsuutta Suomenlahden itäisellä rannalla.

YKSI MERKITTÄVISTÄ miehistä Kallaksen elämässä oli runoilija **Eino Leino**, jonka kanssa hänel-

KUKA?

Silja Vuorikuru

- Tietokirjailija ja tutkija.
- Syntynyt vuonna 1977.
- Väitellyt tohtoriksi Helsingin yliopistossa kotimaisen kirjallisuuden oppiaineessa syksyllä 2012 Aino Kallaksen tuotannosta.
- Kiinnostunut Suomen ja Viron kirjallisista suhteista ja 1900-luvun vaihteen ja alun kirjallisuudesta.
- Asuu Helsingissä puolisonsa ja kahden tyttärensä kanssa.

TUOTANTO:

- Elämisen taiteesta. Aino Kallaksen ja Anna-Maria Tallgrenin kirjeenvaihtoa kolmelta vuosikymmeneltä (toim.) Otava 2008.
- Kauneudentemppelin ovella. Aino Kallaksen tuotanto ja raamatullinen subteksti. Unigrafia 2012.
- Aino Kallas. Maailman sydämessä. SKS 2017.

lä oli suhde vuoden 1916 lopusta lähtien.

– Leino on iso, vaikea kysymys. Millainen suhde oli ja mitä tapahtui, on vaikea aukottomasti sanoa, mutta rakastavaisia he kuitenkin olivat, Vuorikuru sanoo.

Suomessa suhde on Viroa kerkeämmin nähty monen Kallaksen teoksen inspiraationlähteenä. Tätä tulkintaa Vuorikuru toppuuttelee kirjassaan.

Kantahämäläisittäin läheisimmät Kallas-pitäjät ovat Loppi, Hattula ja Hauho. **Hella Wuolijoki** oli ennen Suomeen muuttoaan Kallaksen pariskunnan suojatti. Aion pikkusisko **Aune Krohn** taas päätyi Parolaan ja teki merkittävän työn hengellisen kirjallisuuden kääntäjänä.

Lopen Syrjä, jonka nykyinen osoite on Kallaksentie 74, korvasi Aion nuoruudessa kesänviettopaikkana Kiiskilän, ja sieltä jäi Ainolle lämpimät muistot. Hänen tiedetään viimeistelleen siellä varhaisia teoksiaan.

Lopen Syrjä -seura aloitti viime vuonna työn Syrjän kunnostamiseksi.

– Talo on rapistunut, mutta edelleen aistii, miten hieno paikka se on, Vuorikuru sanoo. **HÄSA**

☎ Silja Vuorikuru: Aino Kallas. Maailman sydämessä. SKS 2017. 322 s.

Lähettiläänvaimo
Aino Kallas kuvattuna
1920-luvulla Englannissa.

